26.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto.

Viite: Sote-alan työvoimatilanne ja -tarve; nykytilanne sekä tulevaisuuden näkymät; mahdollisuudet ja keinot työvoimapulan vähentämiseen. Liittyy esitykseen HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Kevan kirjallinen asiantuntijalausunto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto pyytää lausuntoa Sote-alan työvoimatilanteesta ja -tarpeesta, nykytilanteesta sekä tulevaisuuden näkymistä sekä mahdollisuuksista ja keinoista työvoimapulan vähentämiseen. Asia liittyy esitykseen HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022.

Keva lausuu asiasta seuraavaa:

Vuosittaiset välittömät työkyvyttömyyden kustannukset ovat yksinomaan kunta-alalla 2 miljardia euroa vuodessa. Kevan selvitysten mukaan näistä kustannuksista noin 500 miljoonaa euroa on mahdollista saada vuosittain säästöä, mikäli kunta-alalla otettaisiin käyttöön työkykyjohtamisen parhaat käytännöt. Työkyvyttömyyden kustannukset sairaanhoitopiireissä vuonna 2020 vaihtelivat 8,2-11,9 %:n välillä maksetusta palkkasummasta. Esimerkiksi 300 miljoonan euron palkkasummalla parhaimmin työkykyjohtamisessaan onnistuva sairaanhoitopiiri säästi heikoimpaan verrattuna 11,1 miljoonaa euroa vuodessa.

Noin kolmasosan kunta-alan ja valtion henkilöstöstä eli yhteensä 215 000 työntekijän on ennustettu jäävän eläkkeelle vuoteen 2030 mennessä. Kevan tilastoennusteen mukaan vuoteen 2030 mennessä jää vanhuseläkkeelle 12 000 lähihoitajaa, 8500 sairaanhoitajaa ja 5600 sairaala- ja laitosapulaista. Erityisen huolestuttavaa on työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien suuri määrä. Osa- tai täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle vuoteen 2030 siirtyy kesken työuran 6400 lähihoitajaa, 4000 sairaanhoitajaa, 2500 sairaala- ja laitosapulaista. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on voimakkaasti painottunut yli 55-vuotiaiden ikäryhmään, minkä lisäksi työkyvyttömyydessä on suuria eroja ammattiryhmien välillä. Sote-alalle on kasautunut poikkeuksellisen paljon henkilöstöä kuormittavia tekijöitä, mm. väestön ikääntyminen, terveyserojen kasvu, mielenterveysongelmien yleistyminen, koronan tuoma työkuorma, terveysriskit työssä ja kasvava hoitovelka.

Julkisen alan eläkevakuuttaja Keva on selvittänyt lisäksi koulutuspaikkamääriin, kuntien eläköitymiseen, avoimiin työpaikkoihin sekä työvoimatilastoihin pohjatuen, miten kuntien työvoimatarpeisiin kyetään vastaamaan nyt ja tulevaisuudessa. Analyysin pohjalta voidaan todeta, että esimerkiksi sairaanhoitajia

kaivataan kipeästi lisää koko maahan. Pelkästään Uudellamaalla on analyysin mukaan 3 500 sairaanhoitajan vaje, ja koko maan tasolla kaivattaisiin jo nyt yli 8 000 uutta sairaanhoitajaa. Myös sosiaalityöntekijöiden 2 700 työntekijän pula on huomattava, kun ottaa huomioon, että Kevan eläkevakuutettujen määrä ammattiryhmässä on hieman yli 6 000. Ennustemalli ei lupaa tilanteeseen helpotusta lähivuosina tämän hetken eläköitymistahdilla ja nyt suunnitelluilla tutkintomäärillä.

Useiden tutkimusten mukaan eläkkeelle siirtyneiden keskuudessa olisi halukkuutta jatkaa työelämässä eläkkeellä ollessaan, ja moni jo käykin töissä. Vuoden 2019 lopussa erilaisia eläkkeitä sai kaikkiaan 1 612 000 henkilöä. Työeläkkeellä heistä oli 1 314 000. Eläketurvakeskuksen tilastojen (14/2020) mukaan vuoden 2019 aikana yli 110 000 alle 68-vuotiasta eläkkeensaajaa teki töitä. Kaikista eläkeläisistä vuonna 2019 työtä teki noin 7 %.

Kevan vielä julkaisemattoman valtakunnallisen selvityksen mukaan 9 prosenttia eläkeläisistä tekee säännöllisesti palkkatyötä ja satunaisesti palkkatyötä eläkkeellä ollessaan tekee 18 prosenttia. 28 prosenttia vastaajista kertoo olevan kiinnostunut tekemään työtä eläkkeellä. Suurimmat kannusteet tehdä työtä eläkkeellä ovat lisätulojen tienaaminen, tunne siitä, että on annettavaa vielä työelämälle sekä tuntee itsensä hyödylliseksi siitä, kun tekee työtä.

Kevan mukaan nyt tarvittaisiin viisi konkreettista toimenpidekokonaisuutta sote-alan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi.

Ehdotukset:

1. Tarvitaan konkreettinen linjaus sosiaali-, terveys, - ja opetusalan tulevaisuuden työvoimatarpeesta, alan houkuttelevuuden sekä koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämisestä.

2. Työperäisen maahanmuuton käytänteitä tulee nopeasti parantaa ja käynnistää osaajapula-aloilla osaavan työvoiman kansallinen rekrytointi asiaan kuuluvine täydennys- ja kielikoulutuksiin.

3. Nyt työssä olevien työntekijöiden jaksamisesta sekä työhyvinvoinnista on pidettävä hyvää huolta.

4. Työikäisten mahdollisuuksia kehittää työn ohella omaa osaamistaan tulee entisestään parantaa ja jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteet tulee toimeenpanna pikaisesti ja toteutettava täysmääräisesti.

5. Eläkkeellä olevat ovat erinomaisia työntekijöitä pitkän työkokemuksensa ja osaamisensa ansiosta. Monilla aloilla, kuten terveydenhoidossa, eläkkeellä olevat hoitavat jo merkittävän osan erilaisista sijaisuuksista. Eläkkeelle siirtyneiden osallistumista työelämään tulee kannustaa erilaisin toimenpitein mm. verohelpotuksin.

26.10.2021

Kevan lakisääteisenä tehtävänä on pienentää kunta-alan, valtion ja evankelisluterilaisen kirkon, Kelan, Suomen pankin ja jatkossa myös hyvinvointialueiden työntekijöiden työkyvyttömyysriskiä. Tämä tehtävä lisättiin Kevan lakisääteisiin tehtäviin vuoden 2019 keväällä. Keva on ainoa toimija työeläkealalla, jolla on lakisääteisenä tehtävänä työkyvyttömyysriskin pienentäminen. Keva toteuttaa tehtäväänsä tarjoamalla kunta-alan organisaatioille vaikuttavia palveluita työkykyjohtamisen osaamiseen, prosessien ja toimintatapojen kehittämiseen sekä tulokselliseen ammatilliseen kuntoutukseen.

Keva on tehnyt valtioneuvostolle ehdotuksen Kestävän kasvun ohjelmaan nelivuotisesta julkisen alan työkykyohjelmasta, jossa pureuduttaisiin mm. sosiaali- ja hoitohenkilöstön sekä opetusalan työhyvinvointiin sekä ns. korona -kuormituksen purkamiseen.

KEVA

Ismo Kainulainen

Johtava asiantuntija